

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi

The Journal of Information and Documentation Studies

Sayı/Number: 7, Sayfa/Pages: 30-41, İstanbul, İlkbahar/Spring 2017

Basılı Nüsha ISSN: 1307-6655

Elektronik Nüsha ISSN: 2148-8975

BOLOGNA SÜRECİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKILARI VE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

**Contribution of the Bologna Process to the Improvement of Information
Literacy and the University of Istanbul Information and Document
Management Department Sample**

Sinan SÜMBÜL

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
sinansumbul@gmail.com

Alındığı tarih: 25.07.2017; Kabul tarihi: 20.10.2017

Öz

Bilgi çağı olarak isimlendirilen günümüz dünyası, bilgiyi en hızlı ve etkili şekilde kullanabilenlerin diğerlerine göre avantaj elde ettiği bir rekabet ortamını beraberinde getirmiştir. Bilgi teknolojilerinde yaşanan hızlı değişime uyum sağlayabilmek ve dünyadaki rekabetçi ortamda başarılı olabilmek için öğrencilerin sahip olmaları gereken en temel becerilerin başında bilgi okuryazarlığı gelmektedir. Burada son yıllarda önemi gittikçe artan Bilgi Okuryazarlığının Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) oluşturma çabalarıyla başlayan ve Bologna süreciyle devam eden faaliyetler içindeki yeri ve bilgi okuryazarlığına etkileri ele alınmıştır. Ayrıca 2001 yılından bu yana Türkiye'nin de içinde bulunduğu Bologna sürecinin ne anlam ifade ettiği, Türk Yükseköğretim

BOLOGNA SÜRECİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKILARI VE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

sistemine ne gibi fırsatlar sunduğu, üniversitelerimizde nasıl bir farkındalık oluşturduğuyla ilgili tespitler yapılmış, Bologna süreci ve bilgi okuryazarlığı arasındaki ilişki irdelenmiş ve bilgi okuryazarlığı kavramının akademik hayattaki yeri ve önemi değerlendirilmiştir. Makale yazılırken Bologna sürecinin ortaya çıkış aşamaları incelenmiş ve konuyla ilgili okumalar yapılarak Türk Yüksek Öğretim sisteminin sürece dâhil oluş aşamaları hakkında veriler toplanmıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümündeki lisans ve lisansüstü yabancı öğrenci hareketliliği hakkındaki bilgiler İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrenci İşleri Bürosundan temin edilerek ilgili yıllara ait kayıtlar incelenmiş ve öğrenci sayılarındaki değişim ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi Okuryazarlığı, Bologna süreci, Türk yükseköğretim sisteminde yeniden yapılanma, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

Abstract

Today's world, known as information age, has brought a competitive environment where those who can use information in the fastest and most effective way have advantages over others. In order to adapt to rapid change in information technology, students need to acquire the ability of Information Literacy. Here, in recent years, the increasing importance of Information Literacy has been addressed, starting with the efforts to establish the European Higher Education Area (AEA) and its place in Bologna ongoing activities and the impact on Information Literacy. In addition, since 2001, what is meant by the Bologna process that Turkey is involved in and what opportunities it offers to the Turkish higher education system are discussed. In addition, our university has been made aware of what kind of awareness is formed, and the relation between Bologna process and Information Literacy has been examined. Accordingly, the place of academic literacy and the importance of the concept of Information Literacy have been assessed. As the article was written, the phases of the emergence of the Bologna process were investigated and readings on the topic were collected and data were collected about the steps of Turkish Higher Education system. In addition, information about the undergraduate and post-graduate foreign student mobility in the Information and Document Management Department of Istanbul University was given and the change in the number of students was revealed.

Keywords: Information literacy, Bologna process, restructuring of Turkish higher education system, University of Istanbul Information and Document Management Department.

Giriş

Modern dünyada gerçekleşen bilimsel ve teknolojik gelişmeler hızlı ve büyük değişimlerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Özellikle küreselleşme süreç-

SİNAN SÜMBÜL

lerinin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi alanlarda süregelen dinamikleri çerçevesinde bilginin etkin kullanımı ve paylaşımı giderek önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak bu gereksinimleri temel alan ve topyekûn bir toplumsal dönüşüm sürecini hedefleyen yeni yaklaşımların geliştirilmesi ve ülkelerin eğitim politikalarını bu küresel süreçler ile birlikte değerlendirmesi gerekliliği kaçınılmaz hale gelmiştir.

Bu durum günümüz dünyasında geleneksel öğrenim-öğretim yöntemlerinin gözden geçirilmesini ve yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluğun sonuçlarından biri de Avrupa genelinde ortak bir eğitim alanı oluşturularak eğitim sahasında yaşanan küresel rekabette Avrupa ana karşını rakiplerine karşı güçlü bir eğitim üssü haline getirme hedefidir. Bu hedefi gerçekleştirmek için Avrupa ülkelerinin eğitim konusunda birlikte hareket etme yönünde aldığı karar neticesinde 1999 yılında Bologna Deklarasyonu imzalanmış ve böylece Bologna Süreci olarak isimlendirilen ve ortak bir Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulmasını hedefleyen süreç başlatılmıştır (EHEA, 2017).

Bologna Süreci ile yenilikçi ve araştırmacı eğitim anlayışının benimsenmesi, çeşitli burs imkânlarıyla öğrenci ve öğretim üyelerinin hareketliliğinin sağlanması, programlar arası tanınırlık ve şeffaflığın sağlanması, çok kültürlülüğe yönelik adımlar atılması ve hayat boyu öğrenme ile zamanın ve sınırların ötesine geçen uzaktan öğretim programlarının uygulanması gibi yenilikler hayata geçirilmiştir (Eurydice, 2011). Bütün bu uygulamaların eğitim alanında yaşanan uluslararası rekabette Avrupa'yı cazibe merkezi haline getirmek için uygulamaya konulduğunu belirtmek mümkündür.

Türkiye'nin 2001 yılında dâhil olduğu Bologna Süreci hakkında yapılan incelemede daha önce Bologna Süreci'nin bilgi okuryazarlığı ile Bilgi ve Belge Yönetimi alanıyla ilişkisinin ele alınmadığı görülmüştür. Bologna Süreci'nin Avrupa kıtasını da aşan etki alanı göz önüne alındığında sürecin sağladığı imkânların ve Bilgi ve Belge Yönetimi alanıyla ilişkisinin irdelenmesi gerektiği görülecektir. Bu bakımdan Bologna Süreci ile bilgi okuryazarlığı becerilerinin nasıl geliştirilebileceğini Bilgi ve Belge Yönetimi öğretimi özelinde ele alan bir araştırma yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu makalede; genel olarak ülkemizin 2001 yılında dâhil olduğu Bologna Süreci'nin Türkiye Yükseköğretim sistemine ne tür fırsatlar sunduğu irdelenerek Bologna Süreci'nin bilgi okuryazarlığının Geliştirilmesine Katkıları, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Örneği üzerinde ele alınmış ve böylelikle Bologna Süreci'nin bilgi okuryazarlığının geliştirilmesi konusunda sunduğu fırsatlara dikkat çekmek hedeflenmiştir. Özelde ise, Bologna Süreci'nin ortaya çıkış aşamaları dikkate alınarak sürecin tahlili yapılmış; Bologna Süreci'nin "bilgi okuryazarlığı" ve "hayat boyu öğrenme" becerilerinin geliştirilmesine katkılarının neler olduğu hakkında bilgi verilerek bunlar arasındaki ilişki ortaya koyulmaya çalışılmış, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümündeki yabancı öğrenci hareketliliğinin yıllara göre dağılımı ile bilgi

BOLOGNA SÜRECİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKILARI VE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

okuryazarlığı arasındaki ilişkiye vurgu yapılmış ve bilgi okuryazarlığı konusunda bölüm derslerinin analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Bilgi Okuryazarlığı

Günümüz dünyasında öğretim faaliyetlerinin toplumun her kesimine yayıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, nitelikli insan gücü, modern bilgi ile teknolojinin öğrenme süreçlerine entegrasyonu ve bu doğrultuda hayat boyu öğrenme becerilerinin edinimine yönelik yeni gereksinimler ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak yaşanan toplumsal dönüşüm süreci “bilgi toplumu”nun gelişiminde “bilgi okuryazarlığı” kavramının önemini daha fazla gündeme getirmeye başlayarak, özellikle yükseköğretim kurumlarının eğitim politikalarını bu kavram üzerinde yoğunlaştırmalarına sebep olmuştur. İlk kez 1974 yılında Amerikan Bilgi Endüstrisi Derneği (Information Industry Association) başkanı Paul G. Zurkowski tarafından kullanılan ve sürekli güncellenerek popülerliğini koruyan bilgi okuryazarlığı kavramı, kısaca ihtiyaç duyulan bilgiyi nerede ve nasıl arayacağını bilerek ona en kısa sürede ulaşabilmeyi ve elde edilen bilgiyi en verimli şekilde kullanarak problemlerin çözümünü gerçekleştirebilmeyi ifade etmektedir (Kurbanoglu, 2010, s. 725-726).

Bilgi okuryazarı bireylerin, aynı zamanda hayat boyu öğrenme becerisine de sahip olmaları gerekmektedir. Bu tarz bir yaklaşım ilk kez 1972 yılında UNESCO Eğitimin Geliştirilmesi Komisyonu tarafından hazırlanan raporda yer almıştır (Haseski, 2015, s. 3). Bu raporda hayat boyu öğrenme kavramı, bireylerin, bilgi, beceri ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla yaşamları boyunca katıldıkları her türlü öğrenme faaliyeti olarak açıklanmaktadır (MEB, 2009, s. 7). Bologna Sürecini yöneten bakanlar da, benzer şekilde hayat boyu öğrenmeyi eğitim sistemlerinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmişlerdir (Eurydice, 2010). Zira bilgi okuryazarlığı ile hayat boyu öğrenme becerileri, bilgi toplumu olma yolunda en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları, toplumsal yaşamlarını daha iyi kontrol edebilmeleri, ekonomik ve sosyal hayatın tüm aşamalarına aktif bir şekilde katılabilmeleri için mutlaka hayat boyu öğrenme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (YÖK, 2010).

Bilgi okuryazarlığının hayat boyu öğrenme kavramıyla iç içe geçmiş olması ve toplumun bütün katmanlarında karşılık bulması, üniversitelerin bu kavrama kayıtsız kalmamasını beraberinde getirmiştir. Buna göre Türkiye 2001 yılında dâhil olduğu Bologna Süreci çerçevesinde, yükseköğretim alanında “İkinci Üniversite” projesini aynı yıl içinde hayata geçirmiştir. Proje çerçevesinde ön lisans ve lisans diploma sahipleri Açık Öğretim ve Uzaktan Eğitim programlarına üniversite giriş sınavına gerek olmadan dâhil olabilmektedir. Ayrıca, eğitimlerine devam etmek isteyen lise mezunları için ön lisans seviyesinde mesleki eğitim programları uygulanmaya başlanmış ve hayat boyu öğrenmenin en önemli araçlarından biri olan Sürekli Eğitim Merkezleri üniversitelerin örgün lisans ve lisansüstü öğretim programları dışında eğitim program-

ları düzenleyerek bireylerin gelişimine katkıda bulunmaya başlamıştır (YÖK, 2010).

Bilgi okuryazarlığı ve hayat boyu öğrenme becerilerini bireylere kazandırma ve bu becerileri nasıl devam ettirebileceklerini öğretme işi, analitik düşünme becerilerinin geliştirildiği kurumlar olan üniversitelerin sorumluluğundadır. Bu bakımdan bilgi okuryazarlığı becerilerinin bireylere kazandırılması, geliştirilmesi ve hayat boyu öğrenme süreçlerinde uygulanabilirliği bağlamında yükseköğretim sistemlerinde eğitim kalitesinin geliştirilmesi ve buna göre, uluslararası işbirliği girişimleri doğrultusunda yükseköğretim kurumlarının yeniden yapılandırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu yeniden yapılanma sürecinde belirlenen hedeflere ulaşmak için Avrupa Birliği tarafından başlatılan yükseköğretim sistemlerinde ülkeler arası işbirliğine ve uyumlulaştırmaya yönelik eğitim politikaları ve 1990'lı yılların sonunda temelleri atılan Bologna Süreci uygulamaları üniversitelerde bilgi okuryazarlığının gelişimi açısından önemli fırsatlar ortaya çıkarmıştır (Holliday, 2011).

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle bilgi okuryazarı kişilerin şu özelliklere sahip olmaları beklenmektedir (Polat, 2005, s. 410):

- Doğru ve yeterli bilginin bir konuda karar verebilmenin anahtarı olduğunu idrak etmek.
- Bilgiye duyulan ihtiyacın farkında olarak bu ihtiyacı gidermek için hangi kaynaklara başvuracağını belirlemek.
- Bilgiye erişim için bir arama stratejisi geliştirerek bilgisayar ve diğer teknolojiler yardımıyla bilgi kaynaklarına erişmek.
- Elde edilen bilgiyi değerlendirerek uygulamada kullanmak üzere düzenlemek.
- Yeni edindiği bilgiyi mevcut bilgileriyle birleştirerek eleştirel düşünme ve sorun çözmede kullanabilmek.

Bologna Süreci ve Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Girişimleri

Amerika'daki Öğretim faaliyetlerinin oluşturduğu rekabet ortamının Avrupa çapında ortak öğretim faaliyetlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırladığı söylenebilir. Özellikle Amerika'nın yüksek öğretim standartları ile uluslararası alanda dominant hale gelmesi ve bundan elde ettiği gelir Avrupa ülkelerini kendi öğretim faaliyetlerinde birlikte hareket etmeye zorlamıştır. Bunun sonucu olarak ortak bir Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA)/European Higher Education Area (EHEA) oluşturma düşüncesinden hareketle 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanları arasında kabul edilen Sorbonne Deklarasyonu ile Avrupa yükseköğretim sistemi ve kurumlarının yeniden yapılanması yönünde önemli bir adım atılmıştır. Bu çerçevede, 1999 yılında Bologna'da 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu bakanlarının katılımıyla imzalanan Bologna Deklarasyonu ile daha kapsamlı ve tanınır hale gelen ve Bologna Süreci olarak adlandırılan yükseköğretim sistemlerinde yeni-

BOLOGNA SÜRECİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKILARI VE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

den yapılandırma süreci, söz konusu yıl itibariyle resmen başlatılmış ve sürece katılan ülkelerde 2010 yılına kadar AYA'nın oluşturulması temel hedef olarak belirlenmiştir (EHEA, 2017).

Türkiye'nin 2001 yılında katıldığı Bologna Süreci, bugün Avrupa dışındaki ülkelerin katılımıyla 48 üye ülkenin dâhil olduğu uluslararası nitelikte bir yapılanma haline gelmiştir. Yükseköğretim kurumlarında bu sürecin uygulanması yönünde atılan adımlar ve öngörülen beklentiler doğrultusunda belirlenen temel hedeflerle ilgili eylem başlıkları arasında kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya derecelerinin oluşturulması yer almıştır. Ayrıca öncelikle lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı ve sonradan doktoranın eklenmesiyle üç aşamalı derece sistemine geçilmesi karara bağlanmıştır. Bunlara ek olarak başarılı olunan ders kredilerinin üniversiteler arasında transferini sağlayan Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin (AKTS/European Credit Transfer System, ECTS) uygulanması, öğrenci ve öğretim üyelerinin hareketliliğinin sağlanması ve yaygınlaştırılması, yükseköğretimde kalite güvence sistemlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması kararlaştırılmıştır. Daha sonraki yıllarda yapılan düzenlemeler ve organize edilen toplantılarda alınan kararlar (2001/Prag, 2003/Berlin, 2005/Norveç, 2007/Londra, 2009/Leuven, 2010/Budapeşte, 2012/Bükreş, 2015/Erivan) sonucu yayınlanan deklarasyonlarda yenilikçi ve araştırmacı eğitim anlayışı, öğrenci merkezli öğrenme, istihdam edilebilirlik, programlar arası tanınırlık ve şeffaflığın sağlanması; hayat boyu öğrenme ile zamanın ötesine geçen uzaktan öğretim programları ve hareketliliğin daha çok yaygınlaştırılması yoluyla da uluslararası sınırları, mekânı ve kişileri aşan bir yükseköğretim sisteminin gerçekleştirilmesi vurgulanmıştır. Böylelikle, kültürlerarası çeşitliliğin korunarak sürece dâhil olan tüm ülkelere Avrupa Yükseköğretim ve Araştırma Alanı'nın daha cazip hale getirilmesi, Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ne ilişkin uygulamaların süreçle ilgili tüm eylem başlıkları dikkate alınarak ortak bir eğitim platformu gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması amaçlanmıştır (Eurydice, 2010). Böylelikle, üniversite öğrencilerine sunulan eğitimin kalitesi ve üniversite eğitimi boyunca kazandırılması amaçlanan hayat boyu öğrenme vizyonu ile edinilen becerilerin iş yaşamı için nitelikli mezunlar yetişmesi üzerinde de belirleyici bir rol oynayacağı kabul edilmiştir (Rehber, 2007).

Yükseköğretim eğitim politikalarında kalkınma ve yeniden yapılanmaya yönelik bu tür girişimlerin beraberinde sürece üye statüsünde dâhil olan çok sayıda ülkede Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın oluşturulmasıyla ilgili bazı olumsuz görüşler de dile getirilmiştir. Bu görüşlerin başında eğitimde tek tip bir yaklaşımın benimsenmesi, çeşitliliğin ve çok kültürlülüğün engellenmesi neticesini doğuracağı eleştirisi gelmektedir (Çelik, 2012, s. 101). Bu eleştirilerin haklılık payı olduğu düşünülse de, esas itibariyle AYA'nın oluşturulması, kültürlerarası etkileşimi etkin kılmayı ve üniversiteler arası geçişlerin mümkün kılınarak farklılıkların birbiriyle buluşabilmesini sağlamayı hedeflemektedir. Böylelikle çeşitli kültürlerle ve eğitim modellerine mensup insanların farklı kültürlerle ve eğitim içerikleriyle tanışması sağlanacaktır. Farklı ülkelerdeki

akademik hayata ve çalışmalara katılabilmek hiç şüphesiz insanların bilgi ve görgü becerilerini geliştirerek kendi öğretim anlayışlarını diğer ülkelerinkiyle kıyaslayabilmelerine imkân verecektir. Bu durum da yeni düzenlemeleri ve kaliteyi yükseltme hedeflerini beraberinde getirerek kalifiye insan yetiştirilmesini mümkün kılacaktır (YÖK, 2010).

Yükseköğretimde Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Edinimi ve Geliştirilmesi Üzerinde Bologna Süreci'nin Rolü

Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerisinin kazandırılması gerekliliği, Avrupa Birliği'nin yeniden yapılanma sürecinde üye ülkelerin eğitim politikalarına dâhil edilmeye başlamıştır. Bilgi okuryazarlığı eğitimi ülkeler üstü politika düzeyi ile özellikle yükseköğretim sistemlerindeki politika düzeyi arasında yönetişim anlayışına odaklı, kurumsal dinamikler çerçevesinde desteklenen bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu süreç aynı zamanda akademik programların öğretim biçimleri ve içerikleri ile uyumlulaştırılan eğitsel süreçlerin önemli öğelerinden biri olarak kabul görmeye başlamıştır.

Bologna Süreci'nin nihai hedefi dikkate alındığında, bilgi temelli ekonomilerin geliştirilerek uluslararası düzeyde rekabet ve işbirliğinin sağlanması ve bu yönde öğrenme süreçlerinin daha aktif hale getirilmesi açısından sürece dâhil olan yükseköğretim ve araştırma alanlarının çekiciliğinin artırılması yönünde işlevsel olabilecek araçlar ortaya konarak eğitim süreçlerinin merkezine 'öğrenme' ve 'öğrenci' kavramları yerleştirilmiştir (Bologna Uzmanları Ulusal Takımı, 2008). Bu anlamda, eğitim programlarının tasarlanması sürecinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumları da Bologna Süreci ile yalnızca Avrupa ülkeleri ile sınırlı olmayan uluslararası nitelikli bir platformda kalite güvencesi ve tanınırlığın sağlanması yönünde bir değerlendirme ve akreditasyon süreci içine girmiş ve böylece yükseköğretim düzeyinde bilgi okuryazarlığı becerilerini yaşanan dönüşümün odak noktasına koyarak bu alandaki becerilerin geliştirilmesi yönünde önemli fırsatlar yakalayabilecek duruma gelmiştir (Eurydice, 2010). Özellikle öğrenci ve öğretim üyelerinin hareketliliğini teşvik eden uluslararası değişim, eğitim ve (Erasmus, Sokrates, Leonardo Da Vinci gibi) gençlik programlarının geliştirilmesi Bologna Süreci'nin ülkemize kazandırdığı konuların başında gelmektedir. Ayrıca bu programlara aktif yönde katılımın yaygınlaştırılması için Ulusal Ajans'ın kurulması önemli bir adım olmuştur. Bunlara ek olarak öğretim programlarına ait ders planları çerçevesinde öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi, öğrencinin derste iş yüküne göre belirlenen AKTS kredi sisteminin uygulanması, uluslararası kalite güvencesi ve şeffaflığın sağlanmasını kolaylaştıracak Diploma Eki gibi gelişmelerle sunulan yöntem ve araçlar (Sağlam, Özüdoğru ve Çıray, 2011, s. 97) Türkiye'deki akademik programlar üzerinde Avrupa boyutunun sunduğu katkılar arasında dikkati çeken temel konular olarak değerlendirilebilir.

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ve Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Bologna Süreci'ne dâhil olan İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün uluslararası öğrenci hareketliliği konusunda bilgi vermek, bilgi okuryazarlığı konusunda lokomotif konumunda olan bir üniversite programının bu süreci nasıl değerlendirildiği hakkında fikir verecektir. Öncelikle İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün 2002-2016 yılları arasında lisans düzeyinde yabancı öğrenci sayılarındaki değişimi belirtmek Bologna Süreci'nin ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin alana yansımaları hakkında temel bir fikir verebilir.

Bologna Süreci ders içeriklerinde şeffaflığın sağlanmasını beraberinde getirerek üniversitelere uluslararası görünürlük kazandırmış ve alan hakkında araştırma yapanların bu konuda bilgiye erişimine imkân vererek yabancı öğrenci sayısındaki artışı beraberinde getirmiştir. Uluslararası öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin her iki kesimin de görgü ve becerilerini artırmalarına fırsat verdiği söylenebilir. Bunun yanı sıra uluslararası meslektaşlarını tanımaları, öğrenci ve öğretim üyelerinin kendi eksi ve artı yönlerini görmelerini sağlamaktadır. Ayrıca uluslararası öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliği üniversiteler arası etkileşimi ve bilgi paylaşımını mümkün kıldığından öğrencilerin ve öğretim üyelerinin daha dikkatli ve derslere hazırlıklı olmalarına katkı sağladığı da düşünülebilir.

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümündeki uluslararası öğrenci hareketliliği hakkında bilgi vermek, Bologna Süreci'nin sunduğu fırsatlardan ne derecede yararlandığını göstermesi bakımından yararlı olabilir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrenci İşleri Bürosunun verilerine göre 2004-2012 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde okuyan yabancı öğrenci sayısı en fazla üç kişi olmuştur. Bu rakam 2013-2014 yıllarında altı, 2015'de yedi ve 2016 yılında da on bir öğrenciye ulaşmıştır. İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde lisans eğitimi alan yabancı uyruklu öğrenci sayısını gösteren bu rakamlar bölüm için yeterli olmamakla birlikte zaman içinde öğrenci sayısının arttığını göstermektedir. Lisansüstü eğitimde de benzer bir durum olduğu ve yalnızca 2012'de iki, 2015'te üç ve 2016'da iki tane yabancı uyruklu öğrencinin bölümde eğitim aldığı görülmektedir. Buna mukabil İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden şimdiye kadar sadece bir öğrencinin Erasmus programı kapsamında lisansüstü eğitim amacıyla yurtdışına gittiği tespit edilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden öğrenci değişim programları kapsamında yurtdışına çıkan öğrenci sayısının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bunun en önemli sebebi olarak bölümün yalnızca bir üniversite ile Erasmus anlaşması yapmış olması gösterilebilir. Yapılacak yeni anlaşmalarla birlikte farklı programlar düzeyinde öğrenci hareketliliğinin yaşanacağını söylemek yanlış olmaz. Bununla birlikte bölüm öğrencilerinin uluslararası öğrenci değişim programları konusunda teşvik edilmeleri ve

SİNAN SÜMBÜL

onlara bilgi okuryazarlığı konusunda daha çok bilgi verilmesi ile öğrencilerin uluslararası rakipleriyle rekabet edebilecek yeterliliğe ulaştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası öğrenci hareketliliğini etkileyecek ve İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin bilgi okuryazarı olmalarını sağlayacak konuların başında bölümde okutulan dersler gelmektedir. Bu bakımdan İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümündeki derslerin içeriklerine değinmek gerekmektedir. Bölümde okutulan derslerden olan “Bilgi Okuryazarlığı”, “Bilgiye Erişim”, “Bilimsel Araştırmaya Giriş” ve “Bilimsel Araştırma Uygulamaları” gibi derslerin öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerisini kazanmalarında önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür (Ders Programı, 2017). Ayrıca bölümde bilgi ve belge yönetimi üzerine okutulan diğer derslerin muhteviyatında da bilgi okuryazarlığı konusuna değinilmekte ve öğrencilere bu konuda bakış açısı kazandırılmaktadır. Ancak bölüm derslerinin büyük bir çoğunluğu öğrencilerin mesleki bilgiler edinmelerine yönelik içeriğe sahiptir. Bu bakımdan öğrencilere hayat boyu öğrenme becerisi kazandıracak, onları, sorgulayıcı, üretken ve topluma faydalı hale getirecek bir yaklaşımla bölüm derslerinin güncellenmesi gerekmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmeler öğrenilen mesleki bilgileri yetersiz ve(ya) geçersiz kıldığı gibi bireyleri de sürekli yeni bilgiler edinmeye itmektedir. Bu sebepten bölüm öğrencilerinin daha öğrencilik çağında sürekli değişim ihtiyacını fark etmelerini sağlamak ve uluslararası piyasada kalifiye birer bilgi profesyoneli olarak bilgi ihtiyacının farkında olan ve hem bu ihtiyacı giderip hem de yaşadığı toplumun bilgi eksenli dönüşümünde lokomotif görevi üstlenecek olduklarını idrak etmelerini sağlamak İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün sorumluluğundadır. İçinde yaşadığımız toplumu bilgi toplumu haline getirmek hiç şüphesiz Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin öncülüğünde gerçekleşecektir.

Tablo 1: İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde öğrenim gören yabancı uyruklu lisans ve yüksek lisans öğrenci sayıları

Yıllar	Lisans Öğrenci Sayısı	Yüksek Lisans Öğrenci Sayısı
2002	-	-
2003	-	-
2004	1	-
2005	-	-
2006	2	-
2007	1	-
2008	3	-
2009	2	-
2010	2	-
2011	2	-
2012	1	2

BOLOGNA SÜRECİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKILARI
VE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

2013	6	-
2014	6	-
2015	7	3
2016	11	2
Toplam	44	7

Sonuç ve Öneriler

Bologna Süreci yükseköğretim kurumlarının eğitim programlarında uluslararası ve kültürler arası kalitenin geliştirilmesine, ülkeler arası rekabet ve işbirliğinin sağlanmasına, küreselleşme süreçlerinde bilgiye dayalı ekonomi ve toplumların kalkınmasına yönelik olarak ulusal sınırların ötesinde yönetim ağlarını harekete geçiren çok katmanlı bir yeniden yapılanma sistemi ortaya çıkarmıştır. Böylelikle üniversitelerde bilgi ve belge yönetimi, dokümantasyon, kütüphanecilik ve arşivcilik bilimleri gibi disiplinler başta olmak üzere tüm çalışma alanlarında bilgi okuryazarı olmanın önemi konusunda farkındalık oluşturulması sağlanacaktır. Ayrıca analitik ve eleştirel düşünme ile araştırma odaklı aktif öğrenme becerilerinin geliştirilmesi teşvik edilerek yükseköğretim kurumlarının 'öğrenmeyi öğrenen', akademik eğitim süreciyle mesleki eğitim becerilerini bütünleşik ve uluslararası bir bakış açısı içinde değerlendirebilen, hayat boyu öğrenciler yetiştirilmesi mümkün olabilecektir.

Yükseköğretim kurumlarında Bologna Süreci uygulamaları ile gözlemlenen dönüşüm süreci kapsamında bilgi okuryazarlığı alanında işlevselliğin sağlanabilmesi için uluslararası politikalarda işbirliği ve uyum çalışmalarının yanı sıra ulusal düzeyde akademik ve kurumsal politikalar arasında da bütünlükçü bir yaklaşım biçiminin benimsenmesi 21. yüzyılın değişen dünya koşullarında son derece önemlidir. Bu bağlamda, Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim politikalarına yansıyan değişiklikler aracılığıyla içinde bulunduğumuz bilgi çağının yeni gereksinimleri doğrultusunda öğrenciler arasında bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazanımı ve gelişimi yönünde toplumsal bilinç oluşturulabilmesi, Bologna Süreci kapsamında belirlenen eylem başlıklarının üniversitelerde sağlıklı bir şekilde uygulanması ile mümkün olabilir. Böylelikle Bologna Süreci'nin öğrencilerin farkındalık düzeylerinde artışa sebep olacağı muhakkaktır. Ders izlencelerinin, diploma eklerinin, kısaca program içerikleri ve genel müfredatta şeffaflığın sağlanması, öğrencilerin Avrupa genelindeki uygulamaları takip edebilmesini veya yerinde görmesini mümkün kılacaktır. Ayrıca Avrupa ülkelerinde eğitim gören ve uluslararası iş piyasasında muhtemel rakipleri olacak olan akranlarını yakından tanımalarına da fırsat vererek, rekabet edilebilirliği daha yüksek düzeylere çıkarabilecektir. Kendi meslek alanlarındaki uygulamaları takip edecek öğrenciler, bilgi çağında bilgiye en hızlı ve doğru bir biçimde ulaşarak onu en verimli şekilde kullanmayı öğrenmeleri gerektiğini göreceklerdir. Müfredatta öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin öğretimi ve hayat boyu öğrenme becerilerinin kazandırılması eksenli değişiklikler yapılması ile bilgi ihtiyacını gideren, becerilerini geliştiren, öğren-

SİNAN SÜMBÜL

diklerini yaşamına tatbik ederek yaşadığı toplumu bilgi toplumuna dönüştürme gayretinde olan bireyler yetiştirilecektir.

Türk toplumunun bilgi eksenli dönüşümünde İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün öncülük görevi üstlendiği ve öğrencilerini bu değişimin anahtarı olan bilgi okuryazarlığı ve hayat boyu öğrenme becerileri ile donatmak zorunda olduğu unutulmamalıdır. Bilgi toplumu olma konusundaki sorumluluk öncelikle üniversiteler, öğretim üyeleri, konuyla ilgili politikalar konusunda karar vericiler, uzmanlar üzerinde olmakla birlikte, bilgi hizmetlerinin yeterliliği açısından tüm bilgi profesyonellerine de bilgi temelli sosyal kültürün yerleşmesi ve toplumsal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu bakımdan özellikle ulusal düzlemde akademisyenlerin Bologna sürecini tam anlamıyla kavrayabilmeleri ve sürecin sağladığı fırsatları değerlendirerek yükseköğretim öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı becerilerini edinme konusundaki ihtiyaçlarını tespit edip gidermede yol gösterici olmaları gerekmektedir.

BOLOGNA SÜRECİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKILARI
VE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

Kaynakça

- Bologna Uzmanları Ulusal Takımı. (2008). Bologna Süreci'nin Türkiye'de Uygulanması Bologna Uzmanları Ulusal Takımı Projesi 2007-2008 Sonuç Raporu. 25 Temmuz 2017 tarihinde <http://w3.gazi.edu.tr/~gyavuzcan/documents/1.pdf>. adresinden erişildi.
- Çelik, Z. (2012). Bologna Süreci'nin Avrupa yükseköğretim sistemi üzerine etkileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2 (2), 100-105.
- Ders Programı. (2017). Bilgi ve belge yönetimi bölümü ders programı. 01 Eylül 2017 tarihinde <http://edebiyat.istanbul.edu.tr/bilgibelge/?p=278> adresinden erişildi.
- EHEA. (2017). The Bologna Declaration of 19 June 1999. 01 Mayıs 2017 tarihinde https://media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf. adresinden erişildi.
- Eurydice. (2010). Focus on higher education in Europe 2010: The impact of the Bologna process. 05 Mayıs 2017 tarihinde http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/122EN.pdf. adresinden erişildi.
- Eurydice. (2011). Türk eğitim sisteminin örgütlenmesi 2011. 18 Mayıs 2017 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf. adresinden erişildi.
- Haseski, H.İ.M. (2015). *Öğretim Elemanlarına Göre Yaşamboyu Öğrenme Özelliklerini Etkileyen Faktörler: Anadolu Üniversitesi Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Türkiye.
- Holliday, W. (2011). Harmonic convergence: using the tuning process to build relationships and transform information literacy. 25 Mayıs 2017 tarihinde http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/conferences/confsandpreconf/national/2011/papers/harmonic_convergence.pdf adresinden erişildi.
- Kurbanoğlu, S.S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*. 24(4), 723-747.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Planlama Kurulu.
- Polat, C. (2005). Üniversite öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*. 19(4), 408-431.
- Rehber, Erkan. (2007). Dünyada değişen yükseköğretim ve kalite anlayışı. Değişim Çağında Yükseköğretim içinde (211-243). Coşkun Can Aktan (Ed.). İstanbul: Yaşar Üniversitesi.
- Sağlam, M., Çıray, F. ve Özüdoğru, F. (2011). Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları ve Türk eğitim sistemine etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(1), 87-109.
- YÖK. (2010). Yükseköğretimde yeniden yapılanma: 66 soruda Bologna Süreci uygulamaları. Armağan Erdoğan (Ed.). 2. baskı: Ankara: Yükseköğretim Kurumu.